

J e g y z ő k ö n y v .

ort. 20-ig

A M. T. Akadémia I. Osztálya Igazoló Bizottságának 1919 -ik évi augusztus hó 25-én tartott üléséről .

Jelen vannak : Némethy Géza elnöklete alatt Császár Elemér, Gyomlay Gyula , Melich János , Pekár Gyula , Pintér Jenő , Viszota Gyula , bizottsági tagok , illetőleg pót-tagok . Jegyző :: Pintér Jenő.

Az elnök megnyitja az ülést s felhívja a bizottság tagjait , hogy az Akadémiától nyert megbízás értelmében pártatlan igazságkereséssel vizsgálják át az osztály tagjainak névsorát annak megállapítása céljából , hogy a most letűnt bolsevik rémuralom alatt , nem akadt -e olyan akadémiai tag, aki vétett a nemzet hűség ellen

MAGYAR
KÖZMŰVELÉSI
KÖNYVTÁR

Pekár Gyula , Gyomlay Gyula , Melich János, Császár Elemér, Viszota Gyula , és Pintér Jenő hozzászólásai után a bizottság megállapítja , hogy az első osztály tagjainak sorából Asbóth Oszkár Munkácsi Bernát Schmidt József és Simonyi Zsigmond azok , akiknek a kommunista uralom alatt tanúsított magatartása tüzetesen megvizsgálandó .

A bizottság a vizsgálati anyag
egybegyűjtése céljából Császár
Elemér, Melich János, és Pin
tér Jenő személyében aloizott-
ságot küld ki s a legközelebbi
ülés napját szeptember hó 2-ára
tűzi ki.

Kelt mint fönt.

Némethy Géza r. tag
elnök

Pinter Jenő l. tag
szekr.

2

J e g y z ő k ö n y v .

A M.T. Akadémia I. Osztályán Igazoló Bizottságának 1919-ik évi szeptember hó 2-án tartott üléséről .

Jelen vannak : Némethy Géza elnöke alatt
Beyer Jakab , Császár Elemér , Gyomlay Gyula , Melich János
Pekár Gyula , Pintér Jenő , Vizota Gyula bizottsági tagok ,
illetőleg Pót-tagok , Jegyző Pintér Jenő .

Az elnök megnyitja az ülést.
Kéri , hogy az előző ülésen megbizott tagok terjesszék elő jelentésüket.

Melich János előterjeszti
Asbóth Oszkár, Munkácsi Bernát és Simonyi Zsigmond tagokra vonatkozó jelentését .
Ugyan ilyen jelentést mutat be Császár Elemér Schmidt József tagról . / A jelentések mellékelve . /

A bizottság elhatározza,
hogy pótlólag még Ferenczi Zoltán magatartását is megvizsgálja . Az anyag egybegyűjtésével Gyomlay Gyula bizottsági tagot bizza meg .

A bizottság elhatározza,
hogy Asbóth Oszkár és Schmidt
József tagokat szeptember hó
10-ikére maga elé idézi kihall-
gatás végett.

Kelt mint fűnt.

Némethy Géza r. tag
elnök

Purkai Jenő l. tag
jegyző

3

Jegyzőkönyv .

A M. T. Akadémia I. osztálya Igazoló Bizottságának 1919-ik évi szeptember hó 10-én tartott üléséről .

Jelen vannak : Némethy Géza , elnök , Gyomlay Gyula ,
^(Pekár Gyula)
Melich János, és Pintér Jenő bizottsági tagok , illetőleg pót-
tagok. Jegyző : Pintér Jenő .

Mint beidézettek : Asbóth Oszkár és Schmidt József .

I.

Asbóth Oszkár kihallgatása .

Némethy Géza elnök kérdést intéz Asbóth Oszkárhoz , hogy miért vállalta el annak idején a dékánságot s nem gondolt-e arra hogy az egyetemi tanárok eltiltását tartalmazó népbiztossági rendelet kézbesítését meg kellett volna tagadnia ?

Asbóth Oszkár kijelenti , hogy menteni akarta a filozófiai-kart . Megakarta akadályozni , hogy a kar a miniszterium prédája legyen . Nem akart dékán lenni , da Gönczy Jenő államtitkár rá erőltette ezt a tiszteletet . Tanártársai mindig otthon érezték magukat a dékáni hivatalban . Amennyire lehet , óvta az egyetem autonómiáját .

Továbbiakban kijelenti , hogy a terror hatása alatt állott. Lakásában pl. háromszor belelőttek . Jót akart tenni , mikor helyén maradt . Köszöni , hogy alkalmat adtak kihallgatására .

A 2- . vádpontra így nyilatkozik . A Tudományos Kutatók Szövetsége valóban összejár az Ő elnöklete alatt . Az elnökséget csak kényszerűségből vállalta és mosolygott a kommunista tudósok légvárain .

Hogy a *Philológiai Közlöny* cenzurálására kiküldött direktóriumba Őt is bevállasztották, erről nem is tudott.

A 3. pontra nézve így nyilatkozik. Az orosz hivatalos bolsevik rendeleteknek magyar-fordítása az ő közvetítésével és vezetésével történt. Erre a munkára egy Lengyel Gyula nevű kommunista vezető ember hívta föl. Ő maga nem fordított, csak munkatársakat szerzett és fizette a fordítói tisztelet díjakat. Elszámolása rendben van. Röp iratokat nem fordítottak.

Pekár Gyula fölveti a kérdést, vajjon Asbóth Oszkár hogyan tudta összeegyeztetni vállalt munkáját a Magyar nemzetvilágnézettel? Nem gondolta-e, hogy szereplésével elősegíti a végzetes folyamatot? Nem érezte-e, hogy vét a nemzete ellen, mikor jó hangzásu nevét odaadta a nemzetrontó bolsevikieknek?

Asbóth Oszkár fölhozza, hogy ő ahol csak lehetett lassította a kommunizmus törekvéseit.

II.

Schmidt József kihallgatása.

Némethy Géza elnök sorjában fölteszi a vádirat pontjait. Elsősorban az iránt intéz kérdést, hogy miért vállalta el Schmidt József a Tanárvizsgáló Bizottság elnökségét?

Schmidt József kijelenti hogy kommunista hősasem volt, rendszerüket nem helyeselte, a kommunistákat, utálta és gyűlölte. Az elnökséget úgy szolván reá kényyszerítették. Tiszte mindössze abból állott, hogy aláírta a jegyzőkönyveket. Egyébként mindent két alelnöktársa éэгzett: mindkettő tanárjelölt volt. Pekár Gyula: Miért dolgozott Schmidt József a kommunizmus javára?

Schmidt József: Nem kapott senkitül tanácsot, hogy helytelen utakon jár.

Pekár Gyula : Ilyen dologra nem kell tanács , ez a nemzeti érzés dolga .

Schmidt József : Ennek az országnak a kenyerét eszi , tehát becstelen dolog lett volna tőle , ha rossz akarat vezette volna munkájában . Lehet hogy hibázott , de ezt szándé-
kán kívül esett .

Melich János megerősíti , hogy Schmidt József már áprilisban fölháborodással nyilatkozott a bolsevik rendszeréről .

A 2. pontra nézve kijelenti Schmidt József , hogy Dienes Pál egyetemi népbiztos kinevezte ugyan az egyetemi tanárokból álló bizalmi bizottságba , de ez a bizottság soha sem csinált semmit . A rendeletek felülről érkeztek .

Gyomlay Gyula fölteszi a kérdést , hogy miért fordul a kommunisták bizalma éppen Schmidt József felé ? Miért nem utasította vissza a megbízásokat ? Magyar ember hogyan fogadhattott el e fajta kinevezéseket véres kezekből ?

Schmidt József megemlíti , hogy egész rakás kinevezést kapottanélkül , hogy kérte volna . Nem tudja , hogy mi volt az oka ennek a bizalomnak . Ismétli , hogy ő csak jót akart , kinevezések után nem járt , soha egy krajczár haszna sem volt .

Pekár Gyula : Utal a belső lelki hazafiságra , a nemzet-hűségre és arra , hogy a passzivitásnak is van hatása .

A 3. pontra nézve kijelenti Schmidt József , hogy a Kommunista tudósok szövetségének ülésein részt vett néhányszor . Az üléseken a tudomány megmentéséről volt szó . Arra , hogy ez a szövetség káros irányban működött , nem gondolt .

A 4. pontra nézve kijelenti , hogy a Philológiai Közlöny direktórium tagságát orozva csinálták a hátamögött . Erről előzőleg semmitsem tudott .

Kelt mint fönt

S. Némethy Gusztáv
elnök
Pinter Dezső
jegyző

4

J e g y z ő k ö n y v

A M. T. Akadémia I. Osztálya Igazoló Bizottságának az 1919 -ik évi szeptember hó 17-én tartott üléséről .

Jelen vannak : Némethy Géza elnök , Gyomlay Gyula, Melich János , Pintér Jenő és Viszota Gyula bizottsági tagok. Jegyző : Pintér Jenő .

I.

Munkácsi Bernát kihallgatása .

A Némethy Géza elnök által fölolvastott I.ső/pontra Munkácsi Bernát kijelenti , hogy ő sohasem politizált , a forradalomtól távol állt , mint a pesti izraelita hitközség tanfelügyelője , konzervatív gondolkodásu ember, rokonsága a kommunizmus idején koldusbotra jutott , ezt a rendszert a legcsekéjebb mértékben sem támogathatta .

Kijelenti továbbá , hogy nem Szinyei József tanszékét foglalta el , hanem másirányu előadásokat tartott . Ezzel a munkás^ságával nem politizált , hanem a tudományt szolgálta . Megjegyzi , hogy a bolseviki irány eleinte nem látszó nemzetellenesnek . Hogy ő milyen hazafias szellemben működött , bizonyítja a Keleti Szemle 1919 -ik évi február havi számában a letiport magyarság érdekében közzétett szózata .

A 2.pontra vonatkozólag kijelenti , hogy azért állott be a Tudományos Kutatók Szövetségében , mert társaival együtt menteni akarta a menthetőt . A tudomány független bármiféle kormánytól . Azt művelnünk kell , ha van akadémia vagy ha nincs.

A 3.pontra vonatkozólag a doktorátusokon annyiban vett részt , hogy megbirálta két jelölt doktori dolgozatát .

II.

Simónyi Zsigmond kihallgatása

Mindenek előtt felolvás Simonyi Zsigmond egy nyilatkozatot, melyben tiltakozik a hazafiatlan viselkedésnek esetleges vádjá ellen. Nemzeti érzés dolgában nincs szüksége a kioktatásra.

1. Az 1. pontra nézve: Direktóriumot azért nem kapott a Magyar Nyelvőr, mert magán ember tulajdona volt. Hogy megmentse folyóiratát belement az ugysis reáknényszerített államosításba. A bolseviki kormánytól szerkeztő-i díjat és írói tisztelet-díjakat kapott. A nyomda költségeit is a kommunista kormányzat fizette.

A 2. pontra nézve: A tudományos kutatók szövetségébe azért állt be, hogy elősegítse a nyelvtudományi törekvéseket. Az Akadémia megszüntetett munkásságát is helyettesíteni kellett. Sajnálja, hogy jeles magyar-tudósokat nem vettek be a szóban forgó szövetség tagjai közé.

A 3. pontra nézve: Az ilyen vádak ellen nem is védekeznek, csak azt jegyzi meg, hogy a tudatlan tulzó sovínusztákat már Szarvas Gábor ostorozta.

A 4. pontra nézve: Az a válasza, hogy feleljen ő helyette az illető cikk.

Az 5. pontra nézve kijelenti a következőket: Mikor Hahóthy Sándorral beszélgetett, csak azt hangsúlyozta, hogy a régi kapitalista társadalomban is voltak bűnök. Minden egyebet tagad. Szerinte Hahóthy Sándornak nagyon élénk a fantáziája, ha róla olyasmiket állított, amelyeket a bizottság részéről most hallott.

Kelt mint fent.

Némethy Géza v. fog
elűt
Pinter Jenő
főnök

5

J e g y z ő k ö n y v

A M. T. Akadémia I. Osztálya Igazoló Bizottságának 1919 .évi október hó 13-án tartott üléséről .

Jelen vannak : Némethy Géza elnök , Császáár Elemér Gyomlay Gyula , Melich János , Pekár Gyula , Pintér Jenő , Viszota Gyula bizottsági tagok, illetőleg póttagok . Jegyző : Pintér Jenő .

Némethy Géza elnök megnyitja az ülést s jelenti , hogy ennek az ülésnek célja az , hogy megállapítsuk , milyen javaslatokat terjesszünk az Akadémia Tizenötös Igazoló Bizottság elé a vád alá vont I.Osztálybeli Akadémiai tagokat illetőleg .

A Bizottság beható mérlegelés után egyhangulag abban állapodik meg, hogy a kötvetkező javaslatokat teszi

Asbóth Oszkár-ra vonatkozólag:

Mivel Asbóth Oszkár a proletárdiktatura idején olyan magatartást tanusított és úgy működött hogy magatartásával és működésével szolgálatokat tett a proletárdiktatura ügyének , Asbóth Oszkár felszólítandó , hogy lépjen ki a M.T. Akadémiából , Ha ezt nem tenné, a bizottság a kizárást hozza javaslatba.

Schmidt Józsefre vonatkozólag :

Mivel Schmidt József a proletárdiktatura idején olyan megbízásokat is elvállalt, amelyek alkalmasak voltak arra, hogy tájékoztatlanabbakat arra a véleményre bírják, mintha ő hajlandónak mutatkozott volna a proletárdiktatura támogatására, a bizottság azt javasolja, hogy az Akadémia Schmidt Józseffel szemben fejezze ki rosszallását.

Simonyi Zsigmondra vonatkozólag:

Mivel Simonyi Zsigmond a Proletárdiktatura idején a szovjet-kormány költségén adta ki nyelvészeti folyóiratát s ez alkalmas volt annak a látszatnak a felkeltésére, mintha ő tényleg támogatná a proletárdiktaturát, a bizottság azt javasolja, hogy az Akadémia Simonyi Zsigmonddal szemben fejezze ki rosszallását.

Kelt mint fent .

Vérszegyér
elnök:

Pinter Jenő^{II}
jegyző:

6

J e g y z ő k ö n y v .

A M. T. Akadémia I. Osztálya Igazoló Bizottságának 1919 -ik évi október hó 20-án tartott üléséről .

Jelen vannak : Némethy Géza elnök , Melich János és Pintér Jenő , bizottsági tagok . Jegyző : Pintér Jenő.

Némethy Géza elnök je-
lenti , hogy október hó 19-én
Pintér Jenővel együtt megjelent
Hahóthy Sándor igazgató lakásán
s ott tudakozódott a Simonyi
Zsigmond -féle nyilatkozat ügyé-
ben.

Pintér Jenő elő-
adja , hogy Hahóty Sándor a kö-
vetkezőket mondta: Panaszkodott
Simonyi Zsigmond előtt, hogy a
kommunista-kormány emberei go-
noszul bánnak az ellenforradalmá-
rokkal . Erre Simonyi azt vála-
szolta , hogy eliskell bánni az
ellenforradalmárokkal , mert itt
van végre egy kormányzat mely a
néppele foglalkozik s ez ellen
szövik az összeesküvéseket . Ed-
dig a régi rend emberei , az urak
és papok kiszípolyozták a népet .

Hahóthy Sándornak az a
meggyőződése, hogy Simonyi Zsig-
mond a kommunizmus híve volt, mert
különben a magyar-nyelv egyetemi ta-
nára s általában egy magyar ember
nem beszélhetett volna úgy, mint
ahogyan akkor Simonyi Zsigmond be-
szélt.

Több tárgy nem lévén elnök az ülést berekeszti.

Kelt mint fent

Veres János
elnök

Pintér Jenő
jegyző

MINISZTER
KÖZMŰVELÉSI
KÖZVETLEN

(7)

Asbóth Oszkár

akadémiai rendes tag magatartása

a kommunista uralom alatt

1/. Elvállalván az egyetemi autonomia megsértése után a Károlyi-kormánytól a dekani kinevezését, a dekanságot a bolsevista kormány alatt is megtartotta. Ezzel a tetteivel aktív részt vett az egyetem s az egyetemen fennálló tanulmány rend lerombolásában. Vállalta azt, hogy ^{fogantatására} kézbesítse azt a rendeletet, amely tanártársait a tanítástól eltiltotta.

2/. Elnöke volt a nyelvtudományi és irodalmi kutatók szövetségének. E szövetség a hallgatásra, majd feloszlataásra ítélt Magyar Tudományos Akadémia nyelv- és irodalomtörténeti törekvéseit óhajtotta az új világnézet módjai és elvei szerint megvalósítani. A szövetség előadója dr. Balassa József volt, tagjai pedig az Akadémia tagjai közül Simonyi Zsigmond, Munkácsi Bernát és Schmidt József. ~~...~~. A szövetség programja a Magyar Nyelv-
örben, a Közoktatásügyi Népbiztosság lapjában, jelent meg.

3/. A Tanácskormány az orosz szovjet-köztársaság rendeleteit magyar-
ra fordította. E fordításhoz a bizottságot Asbóth szervezte meg. Ő vezette a fordítási munkálatokat. Azt állítják, hogy e bizottság csak kék pénzért dolgozott.

8

MUNKÁCSI BERNÁT r. t.

- 1/. Az egyetemen a tanítástól eltiltott finn-ugor nyelvészeti tanár helyett előadó tanári állást vállalt.
- 2/. Tagja volt a " Nyelvtudományi és irodalomtörténeti kutatók szövetségének " e szövetség munkálataiban részt vett .
- 3/. Doktorátusokon mint cenzor vett részt.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

S c h m i d t J ó z s e f

akadémiai levelező tag magatartása
a kommunista uralom alatt

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

1/. Elvállalta és végig viselte a Budapesti -Országos Tanárvizsgáló Bizottság Elnökségét . Ezzel fődökte az^a törvénysértést és szédelgést , melyet a tanárvizsgálatok ürügye alatt elkövettek .

2/. Beke Manóval és Révész Gézával együtt tagja volt az egyetemi direktóriumnak . Ez akta szerint igazolható .

3/. Tagja volt a Nyelvtudományi és Irodalomtörténeti Kutatók Szövetségének . E szövetség törekvései az Akadémia ellen irányultak .

4/. Tagja volt a Budapesti Philológiai Társaság direktóriumának . Hozzájárult tehát azoknak a törekvéseihez , akik az évtizedek óta működő tudományos társaságot tönkre akarták tenni .

SIMONYI ZSIGMOND r.t.

1/. Szerkeztette a Magyar Nyelvőrt , amely a Közoktatásügyi Népbiztosság lapja lett, E lapnak fizetett szerkeztője volt, s mint a Tanácsköztársaság előtt teljesen megbízható elem maga mellé nem kapott ugyannevezett direktóriumot , ő maga volt egyuttal a direktórium is .

2/. A megszüntetett Magyar Tudományos Akadémia feladatainak tanácsköztársasági szellemben részben való teljesítésre alakult a "Nyelvtudományi és irodalomtörténeti kutatók szövetsége ." E szövetségnek tagja volt a működésében aktív részt vett . A szövetség kidolgozott egy programot , s azt a Közoktatásügyi Népbiztosság lapjában a Magyar Nyelvőrben Simonyi közölte ; ugyan ő irt a szövetségről ismertetést , amelyben elmondta , hogy ez a Természet - tudósok szövetsége mintájára alakult meg / Nyelvőr 48,142.

3/. Simonyi Zsigmond pályája alatt sokszor tanujelét adta , hogy nincs benne magyar nemzeti érzés .Ilyen bizonyítékok:

a/. A Magyar Nyelvőrben többször csufolódott a háffijjakkal .

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

b/. A Károlyi Kormány alatt " Az uri igeragozás " címen irt egy megszégyenítő cikket , amelyben formálisan iggat az uri osztály ellen , mondván , hogy az uri osztálynak s vele az irodalmi nyelvnek az igeragozásban is , főképpen az ikes igeragozásban engednie kell " csak úgy mint más dologban " / lásd Nyr.1918 195. / Majd folytatja " Kövessük mi is a jó példát s a népuralom új korszakában alapítsuk meg a népnyelv uralmát , a megkövesült megdermedt tudákos és hivatalos iskolai nyelv helyén " , / u.o.1964
E cikke a szakkörben - nyelvészek és irodalomtörténészek közt politikai tendenciája miatt közmegebottánkozás okozott . Mindez persze nem akadályozta , hogy mikor a népkormány helyében határokat nem ismerő nemzet-közi tanácskormány jött , lapjával bolsevik vizekre ne evezzen.

c/. Hitelt érdemlő személytől tudom a következőt -:
A diktatura idején Hahóty Sándor nyugalmazott leánygimnáziumi igazgató az utcán találkozik régi barátjával , Simonyival , s azt mondja neki " Hála Istennek már döglődnek " tudniillik a

népbiztosok , illetőleg uralmuk . Erre Simonyi feleli " Én tö-
lem akár örökké maradhatnak " . Hahóty / lakik Molnár utca 15 .
sz. a. / jelenleg Fonyódon nyaral s így nem kérdezhettem meg ,
vajjon vállalja-e e közléseért a felelőséget . —

Ugy dírókell a kommunizmusról
a gephoyt, a papok, Hahóty fel-
háborodásában is helyre, mint fies
hoy megfelelően magáról. (Hahóty
villámánál felül előre) Ha nüttye,
szembesült magar Simonyival.

M. G.
Farem kint 2.
1791

(11)

Akadémiai igazoló bizottság.

MAGYAR NYELVÖR
SZERKESZTŐ- S KIADÓ-HIVATALA

BUDAPEST, IV. FERENC JÓZSEF PART 27. 1919. sept. 22.

Méltóságos elnök úr!

Van kezezném irásban ábrnyújtani az
akadémiai bizottság előtt felt nyilatkozataimat.

Együttal engedje kifejeznem reményemet,
hogy mentül előbb lesz alkalmam látni a fölvevett
jegyzőkönyvet.

Egy bizottsági tagnak velem szemben tanusi-
tott minősíthetetlen kifakadását hasonlóval vitro-
rozni méltóságomra alul levőnek tartottam. Trinte
ard kellett hinnem, hogy vagy csak szinlelt félkábó-
rodás volt, vagy pedig a politikai szenvedélyek
zavarják meg az embernek esét.

Igaz tisztelője

Simonyi Sigmund.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Nyilatkozataim
az akadémiai igazoló bizottság előtt
1919. sept. 17.

Előzetes nyilatkozat.

Azt látom, hogy megidézésem nem pusztán forma, hogy tehát nekem valami karcfiatlan viselkedést tulajdonítanak. Én előre is tiltakozom, de — elismerve az Akadémia ellenőrző jogát és bízva a t. bizottság elfogultlanságában — nem akarok kitérni a megkérdés elől és kíváncsian várom, minő karcfiatlansággal tudják védelni a Magyar Nyelvőr szerkesztőjét, és nem róják-e föl bűnömül, amiket én érdememnek tartok. Azért hátról rendelkezésemre állok a bizottságnak és kérdéseikre érintően megfellek, de 66 évemmel s 50 éves irodalmi működéssel talán jogom van előre kijelenteni, hogy karcfiatlan kötelességeimben és nemzeti érzéseimben kioktatásra semmi szükségem nincs.

1. A nyelvstudományi és irodalomtörténeti kutatók követségéről.

Követségünk dolgában — de nem mindenben — a természettudósok példáját kövessük. Első sorban a nagy veszélyben forgott folgyóiratok sorsát akartuk biztosítani. El is értük,

hogy a népbizottság elrendelte a következő folyóiratok fönntartását és államosítását: Magyar Nyelv, Magyar Nyelvőr, Egy. Philologiai Közlöny, Irodalomtörténet, Keleti Szemle, és megigérték az akadémiai folyóiratok fönntartását is.

Utánán fölrölitést kaptunk egy teljes tudományos munkaközelem kidolgozására. Mi megragadtuk az alkalmat, hogy az Akadémia működése tudományos munkássága — ill. a tudomány művelői nek munkája — a fölfüggesztés idejére is lényegében folytatható legyen. En különösen kötelességemnek tartottam oda törekedni, hogy az Akadémiának, sőt a Nyelvtudományi Társaságnak is fontos vállalatai és megbízásai az esetleg hosszabb pünet alatt is folytathódjanak. Szarságosan és pártatlanul jártunk el, csak az az egy cél vezetett, hogy a magyar tudományos munkásságban fönntakadás ne legyen és minden fontos nyelvi és irodalomtörténeti munkát kiadjanak, a jelen bizottság tagjait is, sőt még papokét is üdvözölt ellenforradalmárokat is!

A követségnek tagjai legnagyobb részt kifogástalan, szorgalmas tudósok voltak, köztük hat akadémiai tag és legalább hatan, akik részint az akadémiai Nyelvtud. Bizottságnak, részint a Nyelvtudományi Társaság^{nak} választmányi tagjai, mások szakunknak egyetemi doktorai. Komolyan nem mondhatja senki, hogy ezek nem jó karakterűek vagy hogy nem a tudomány, hanem maguk érdekében cselekedtek. — En nagyon sajnáltam és többször tiltakoztam, hogy néhány jeles társunkat ott nem láthattam körünkben, de tiltva volt a diploma részéről. Azonban mindvégig törekedtem a távollévők érdekeit és érdemeit megvédeni.

2. A Magyar Nyelvőr.

A Magyar Nyelvőr megmentése s vele együtt a többi tudományos folyóiraté nekünk tudományos és hazafias érdemünk, s ez csak az államosítással volt lehetséges az adott körülmények között (diktatúra, ország megszállása, előfizetők gyér beérkezése, nyomdai drágaság). Egyébiránt ránk is kényszerítették az államosítást, s a postán érkező előfizetéseket lefoglalták, mint a kommunizált napilapokét. A Nyelvőrnek és a többi említett folyóiratnak államosítása egy és ugyanazon írott rendelkezésben történt. A Nyelvőr szerkesztői díjára július vége felé 2500 koronát, tiszteletdíjakra 1200-at kaptam fehér pénzben, s ez ^{ca 3700 K} egy héttel utóbb — mielőtt felhasználhattam volna — leolvadt 740 K-ra. (1918-ban a régi kormánytól 5000 K-t kapott a Nyelvőr, mint a többi folyóirat.)

Ennekem különben a Nyelvőr fenntartása — mintán 48 évig dolgoztam rajta — erkölcsi kötelességem volt 1904 óta, mióta t. i. a tudományos vélemény szabadság védelme miatt elvettem az évi segélytől. Előtekelt záradékom volt s az is az, hogy Karvas László emléket ne csak az ércsohó hirdesse, hanem, aere perennius, a M. Nyelvőrnek is legalább féladaxadnyi kötetet.

3. „Haraffy: ez a Nyr-ben előfordult kifejezés állítólag a haraffiság kifejezését jelenti.”

Amde csak olyan álhazafiakra alkalmertuk ezt, akik a tudomány terén tudatlanságukat hazafiaskodással takarták s az elfogulatlan kutatást hazafiattal gyanánt denunciálták (l. Szarvas J. utolsó értekezését: Hazafiaskodás a tudományban). Rájuk illik Petőfi verse:

Kinek a hon mindig ajkain van,
Kincsen annak, soha tines zivében.

4. „Az úri igeragorás című cikkemben a népuralom is előfordult s a cikk állítólag alkalmas az úri osztály elleni érzület kifejezésére.”

A cikk az 1918-i nov.-dec. számban jelent meg, a függetlenség és demokrácia kivívásának lelkes hangulatában, s a többi közt ezt hangortatta: „A népuralom új korakában alapítsuk meg a néprajszot a megkövesült, megdermedt tudatos és hivatalos iskolai nyelv helyén.” – Hisz a demokráciát már említeni se szabad? s talán csak a reakciót szabad lelkesedni? – Először nem idősíkeltem híven, de most ide írom Petőfinék Aranyhoz írt levelét: „Hiába, a nép-költészet az igazi költészet. Legyünk rajta, hogy ezt tegyük uralkodóvá! Ha a nép uralkodni fog a költészetben, közel áll akkor, hogy a politikában is uralkodjék.” Ibb!

Egyébiránt nem az úri osztálynak, nem a mi osztályunknak szólt a szemrehányás, hogy az igazi magyar nyelvtől eltávozott nyelvet tanul, hanem kifejezetten az iskolának, hogy azt tanítja.

5. „Csatlakoztam a választójogi ligához.”

Igenis, hazafias céllal csatlakoztam, a haladást pártoló meggyőződéssel, mert a választójogot minden fölnőtt polgárt megillető

I. D.

Simonski Zs. mapa olosta
jed. int. a. mylatkeratol 1919.
sept. 17. en ar I. ont. beli. kizottsi
gi. lapok elott. kd. az ukon utas
szeszobonpreu.

(13)
A M.T. Akadémia elnökéhez
intézett előterjesztés.

Kézirat gyanánt.

Nagyméltóságu Elnök ur !

Kegyeskedjék megengedni, hogy írásban átadjam azon nyilatkozataim rövid kivonatát, amelyeket az I. osztály igazoló bizottsága előtt tettem. Az én fegyelmi hatóságom, az egyetem bölcsészeti kara, engem fényesen, majdnem egyhangú szavazatával igazolt, de az I. osztály bizottsága nem igazolt, tehát az Akadémia összes ülésének fog ellenem irányuló javaslatot tenni.

Én 1872 óta jobb keze voltam Szarvas Gábornak, 42 év óta tanítom a magyar nyelvet az egyetemen, 40 év óta vagyok tagja az Akadémiának, 27 évig voltam előadója a Nyelvtudományi Bizottságnak, 24 év óta szerkesztem a Magyar Nyelvört, a magyar nyelvtudománnyal foglalkozó számos munkám közül nyolcat köszorajával tüntetett ki az Akadémia: mondhatom tehát, a magyar nyelv művelésnek, e leghazafiasabb tudományágnak hosszú idő óta egyik leglelkesebb s legelismertebb munkása és intézője vagyok. Mindemellett s talán éppen ezért, évtizedek óta újra meg újra személyes hajsztát indítottak ellenem.

Az I. osztály bizottsága előtt legelőbb is kijelentettem, hogy egész életem hazafias munkája után nemzeti érzés és nemzeti kötelességek dolgában semmiféle kioktatásra nincs szükségem. S itt meg kell jegyeznem, hogy hazánk válságos éveiben én éppugy szenvedtem, mint bármelyik honfitársam: a honfigond, a zaklatás és nélkülözés miatt testemben is ijesztően megfogyatkoztam, egyetlen fiam pedig a legelső harcvenalban küzdött s most négy év óta Sziberia hómezőin sinylődik.

./.

Az egyes kérdőpontokra adott nyilatkozataimnak lényege a következő:

1. A nyelvészeti és irodalomtörténeti kutatóknak egy nagy csoportja, csupa elismert szakember, ideiglenes és alkalmi szövetséget alapított, első sorban azért, hogy megmentsek a tudományos folyóiratokat. A kommunista kormány megsemmisítéssel fenyegette a filológiai és történeti szakirodalmat, mint amely a régi társadalom "ideológiáját" ápolja. Mi azonban erélyesen megvédtük a mi szaktudományunkat, előbb ismételt izenetváltások útján, azután egy gondosan kidolgozott munkatervben, mely valósággal dacolt a népbiztossággal, mert kifogástalan nemzeti szellemben volt megszerkesztve, és ami fontos - megvédelmezte a fölfüggesztett Akadémiának összes nyelvi és irodalmi vállalatait. /:A kiadandó munkák jegyzékébe azokéit is fölvevük, akik most hazafiatlansággal védolnak bennünket.:/

2./ A Magyar Nyelvőr júliusban mint "a népbiztosság kiadása" jelent meg. A diktatura közbenjárásunkra megengedte öt filológiai folyóirat fönntartását, a Magyar Nyelvét, a Magyar Nyelvőrét stb. Elrendelte egy és ugyanabban a rendeletben, hogy biztosítja mind az öt folyóirat megjelenését. /:A M. Nyelvtudományi Társulat elnöke és kifejezetten elfogadta, hogy folyóirata költségét a népbiztosság biztosítja.:/ Elrendelte azonban a népbiztosság egyuttal /:amit mi nem kértünk:/ több folyóiratnak államosítását. A népbiztosság már megelőzőleg lefoglalta a Nyelvőrnek póstei előfizetéseit és ennek fejében július végén kiutalt 3700 K. fehér pénzt szerkesztői és tiszteletdíjra, de az ez összeget messze meghaladó nyomdai költséget mindvégig nem utalta ki. A tényállásnak tehát rosszhiszemű elferdítése volna, ha ezek után azt állitanák, hogy én a M. Nyelvőrt "a népbiztosságnak rendelkezésére bocsátottam" volna, vagy hogy én a népbiztosságot "tekintélyemmel födöztem" volna. Ennekem, miután 48 év óta dolgoztam a Nyelvőrön, fönntartása, még áldozatok árán is, erköl-

csi kötelességem volt. Eltökélt szándékom volt s ma is az, hogy Szarvas Gábor emlékét ne csak az ércszobor hirdesse, hanem - vere perennius az ő Magyar Nyelvőrének is legalább félszázadnyi kötete.

3. Hazaffy volt egyszer írva a M. Nyelvőrben a hazafi helyett. Csak rosszakarat mondhatja, hogy ez az igaz hazafiság kigunyolása. Hazaffyak az ál hazafiak, akik visszaélnék a haza szent nevével, akik a tudomány terén tudományos érveik gyöngeségét hazafiaskodással takargatják. Ezekre illik Petőfi szava: Kinek a hon mindig ajkain van, nincsen annak, seha sincs szívében. A hazafiságnak ezt a fajtáját bélyegezte meg Szarvas Gábor utolsó hatalmas értekezésében: Hazafiaskodás a tudományban.

4. Az uri igeragozásról szóló cikkem 1918 decemberében jelent meg. Néhány demokrata szellemű szólás van benne, /:Petőfiéhez képest nagyon szelid:/, de csak a rosszakarat mondhatja, hogy az uri osztály ellen izgat. Nem az uri osztályt, hanem az iskolát hibáztatja, azért a furcsaságért, hogy más igeragozásra tanítja a művelteket, mint amellyel az egész magyar nép él.

5. "Csatlakoztam a választójogi ligához." - Ő igen, tizenkét évvel ezelőtt, nem sejtve, hogy ezt valaha szememre vethetik.

6. "Egy utcai beszélgetésben /állítólag/ magasztaltam a kommunista kormányt." A besugó vagy forrása rosszakaratból vagy meg nem értésből elferdítette a beszélgetés tartalmát. Mert ha azt mondtam, hogy minket is terhel hiba, minket, a régi társadalmat, és hogy a tőke is kiméretlenül visszaélt hatalmával, az még nem magasztalása a kommunizmusnak, melyet nálamnál jobban alig utált valaki. Külömben egész életemben nem politizáltam, s politikai mozgalomban egyetlen egyszer vettem részt: Tisza István megválasztása érdekében, mikor kormánya veszélyben forgott s mikor éppen az az egyén akart eltántorítani, aki most - talán akarátlanul - elferdítette szavaimat.

Budapest, 1919. nov.1.

SIMONYI ZSIGMOND.

14

Előadói jelentés

a M.T.Akadémia I.Osztálya Igazoló Bizottságának tárgyalásairól.

A M.T.Akadémia 1919.évi augusztus hó 18.-án tartott összes ülésének határozatából kifolyólag az I.Osztály Némethy Géza rendes és Bleyer Jakab, Császáz Elemér, Gyomlay Gyula, Melich János, Pekár Gyula, Pintér Jenő és Viszota Gyula levelező tagokat választotta meg az Igazoló Bizottság tagjaiul, illetőleg póttagjaiul.

Az Igazoló Bizottság hat ülést tartott. Gondosan megvizsgálta az I.Osztály minden egyes tagjának magatartását a proletárdiktatura idején s azokkal a tagokkal szemben, akik erre rászolgáltak, vagy akik ellen valami panasz merült föl, megejtette a vizsgálatot. A védelemnek a legteljesebb mértékben helyet adott.

E vizsgálat kapcsán az I.Osztálynak három tagja nem nyert igazolást:

1. Asbóth Oszkár rendes tag;
2. Simonyi Zsigmond rendes tag;
3. Schmidt József levelező tag.

1.

Asbóth Oszkár rendes tag magatartása a kommunista uralom alatt.

Első vádpont: Az egyetemi autonomia megsértése után elvállalta a Károlyi-kormánytól a dékáni kinevezést s a dékánságot a bolsevista uralom alatt is megtartotta. Vállalta annak a rendeletnek foganatosítását, mely tanártársait a tanítástól eltiltotta. Ezen cselekedeteivel aktív részt vett az egyetem s az egyetemen főnálló tanulmányi rend lerombolásában.

Második vádpont: Elnöke volt a Nyelvtudományi És Irodalmi Kutatók Szövetségének. E szövetség a fölösztatásra ítélt M.T.Akadémia nyelv-tudományi és irodalomtörténeti törekvéseit óhajtotta a kommunista gondolkodás elvei szerint megvalósítani.

Harmadik vádpont: A tanácskormány javára magyarra fordítottatta az orosz szovjet-kormány rendeleteit. Megszervezte a fordító-bizottságot, vezette a fordítási munkálatokat, fizette a munkatársakat.

Asbóth válasza az első pontra: Meg akarta menteni a filozófiai kart és meg akarta óvni az egyetem autonomiáját, amennyire csak tehette. Egyébiránt a terror hatása alatt állott. A dékáni tisztelet a minisztérium erőltette reá.

A második pontra: Az elnökséget csak kényszerűségből vállalta s nem vette komolyan a kommunista tudósok légvárait.

A harmadik pontra: A fordítói munkálatokat vezette, de ő maga nem fordított. A munkatársakat összetoborozta s a fordítói tiszteletdíjakat fizette. Elszámolása rendben van.

Általában: Ahol csak lehetett, lassította a kommunizmus törekvéseit.

egyhangu

A bizottság határozata és javaslata Asbóth Oszkára vonatkozólag:

Mivel Asbóth Oszkár a proletár-diktatura idején olyan magatartást tanusított és úgy működött, hogy magatartásával és működésével szolgálatokat tett a proletár-diktatura ügyének, Asbóth Oszkár fől-szólítandó, hogy lépjen ki az Akadémiából.

2.

Simonyi Zsigmond rendes tag magatartása a kommunista uralom alatt.

Első vádpont: Szerkesztette a Magyar Nyelvőrt, mely a Közoktatásügyi Népbizottság hivatalos lapja lett. E lapnak fizetett szerkesztője volt s mint a tanácsköztársaság előtt teljesen megbízható elem, nem kapott maga mellé direktóriumot. Ő maga volt egyúttal a direktórium is.

Második vádpont: Résztvett a Nyelvtudományi És Irodalomtörténeti Kutatók Szövetségének munkálataiban. E szövetség programját a Magyar Nyelvőrben közölte s egyúttal ugyanott ismertetést is írt róla.

Harmadik vádpont: Hogy a magyar állam megsemmisítését célzó bolsevik kormányzattal szemben milyen volt az érzése, erre nézve fölvilágosítást nyújt Hahóthy Sándor nyugalmazott leánygimnáziumi igazgatóval folytatott beszélgetése a proletár-diktatura idején. Hahóthy panaszkodott Simonyi előtt, hogy a kommunista kormány emberei gonoszul bánnak az ellenforradalmárokkal, akik életüket áldozták a magyar ügyért. Erre Simonyi azt válaszolta, hogy el is kell bánni az ilyen emberekkel, mert itt van végre egy kormányzat, mely a néppel foglalkozik s ez ellen szövik az összeesküvéseket. Eddig a régi rend emberei, az urak és papok, kiszipolyozták a népet.

Negyedik vádpont: Simonyi Zsigmond már régebben is többször adta tanujelét annak, hogy nincs benne magyar nemzeti érzés. A Magyar Nyelvőrben többször csufolódott a „hazaffyakkal”. A Károlyi-kormány idején „Uri Igeragozás” címen írt egy megszégyenítő cikket, amelyben formálisan izgat az uri osztály ellen, mondván, hogy „az uri osztálynak s vele az irodalmi nyelvnek az igeragozásban is, főképen az ikes igeragozásban, engednie kell, csakugy mint más dologban”. Majd folytatja: „Kövessük mi is a jó példát s a népuralom új korszakában alapítsuk meg a népnyelv uralmát a megkövesült, megdermedt tudákos és hivatalos iskolai nyelv helyén.” E cikke a szakkörökben politikai tendenciája miatt közmegebotránkozást okozott.

Simonyi válasza az első pontra: A Magyar Nyelvőr azért nem kapott direktóriumot, mert magánember tulajdona volt. Hogy megmentse folyóiratát, belement az ugysis reákényyszerített államosításba. A bolsevik kormánytól szerkesztői díjat és írói tiszteletdíjakat kapott. A nyomda költségeit is a kommunista kormányzat fizette.

A második pontra: A kommunista tudósok szövetségében azért működött, hogy elősegítse a nyelvtudományi törekvéseket. Sajnálja, hogy jeles magyar tudósokat nem vettek be a szövetség tagjai közé.

A harmadik pontra: Hahóthy Sándor előtt csak azt hangsúlyozta, hogy a régi kapitalista társadalomban is voltak bűnök. Hahóthy Sándornak nagyon élénk a fantáziája, ha róla a föntiek állítja.

A negyedik pontra: A tudatlan tulzó sovínisztákat már Szarvas Gábor ostorozta. Feleljenek egyébként helyette az illető cikkek.

A bizottság egyhangu határozata és javaslata Simonyi Zsigmond-
ra vonatkozólag:

Simonyi Zsigmond magatartása rosszalást érdemel.

3.

Schmidt József levelező tag magatartása a kommunista uralom alatt.

Első vádpont: Elvállalta és végig viselte a Budapesti Országos Tanár-
vizsgáló Bizottság elnökségét. Ezzel fődözte azt a törvénysérítést és
szédelgést, melyet a tanárvizsgálatok ürügye alatt elkövettek.

Második vádpont: Tagja volt az egyetemi direktóriumnak.

Harmadik vádpont: Tagja volt a Nyelvtudományi És Irodalmi Kutatók
Szövetségének.

Negyedik vádpont: Tagja volt a Budapesti Philologiai Társaság
direktóriumának.

Schmidt József válasza az első pontra: Az elnökséget reá kényszerítették.
Tiszte mindössze abból állott, hogy aláírta a jegyzőkönyveket. Egyébként
mindent két elnök-társa végzett: mindkettő tanárjelölt volt.

A második pontra: Az egyetemi direktórium nem csinált semmit. A rendeletek
felülről érkeztek. Megkérdezése nélkül nevezték ki a direktóriumba.

A harmadik pontra: A szövetség ülésén részt vett néhányszor. Arra, hogy a
szövetség káros irányban működik, nem gondolt.

A negyedik pontra: A direktórium tagyagot orozva csinálták a háta mögött.
Erről előzőleg semmit sem tudott.

Általában: Kommunista sohasem volt. A kommunistákat gyűlölte. Akaratán ki-
vül azért dolgozott a kommunizmus javára, mert nem kapott senkitől taná-
csot, hogy helytelen utakon jár.

A bizottság egyhangu határozata és javaslata Schmidt Józsefre vonat-
kozólag:

Schmidt József magatartása rosszalást érdemel.

MÁGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

